MACIEJ SZPUNAR
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2017. február 1-je[1]

C-670/15. sz. ügy

Jan Šalplachta

(a Bundesarbeitsgericht [szövetségi munkaügyi bíróság, Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal iránti kérelem – A szabadságon, biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség – Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén – 2003/8/EK irányelv – Hatály – A bíróság székhelye szerinti tagállam illetékes hatóságához benyújtott költségmentesség iránti kérelem – A költségmentesség iránti kérelemhez csatolt iratok lefordításakor felmerült költségek megtérítése”

Bevezetés

1. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem lehetőséget teremt a Bíróság számára, hogy tisztázza a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapítását célul kitűző 2003/8/EK tanácsi irányelv[2] hatályát.

2. A Bundesarbeitsgericht (szövetségi munkaügyi bíróság, Németország) előtt költségmentesség iránti kérelemmel kapcsolatosan felmerült költségek – nevezetesen az ilyen kérelemhez csatolt iratok lefordításakor felmerült költségek – megtérítése tárgyában jogvita van folyamatban. A 2003/8 irányelvet átültető német jog nem teszi lehetővé költségmentesség engedélyezését magára a költségmentességről határozó eljárásra, amikor a költségmentesség iránti kérelmet a német bírósághoz nyújtják be, amely egyben illetékes hatóság. A jelen kérelem útján a legfelsőbb szintű német munkaügyi bíróság közvetett módon a nemzeti jogi rendelkezések 2003/8 irányelvvel (a továbbiakban: 2003/8 irányelv) való összeegyeztethetőségét kívánja vizsgálni.

1 Eredeti nyelv: angol.

2 A határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról szóló, 2003. január 27-i irányelv (HL 2003. L 26., 41. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 90. o.).

Jogi háttér

Az uniós jog

3. A 2003/8 irányelv szerint:

„3. cikk

A költségmentességhez való jog

(1) Az ezen irányelv hatálya alá tartozó vitában érintett természetes személyek jogosultak a megfelelő költségmentességre annak biztosítása érdekében, hogy az igazságszolgáltatáshoz való hatékony [helyesen: tényleges] hozzáférésüket az ezen irányelvben meghatározott feltételekkel összhangban biztosítsák.

(2) A költségmentesség akkor tekinthető megfelelőnek, ha biztosítja az alábbiakat:

a) a bírósági eljárás megkezdését megelőző jogvita lezárására irányuló, a pert megelőző tanácsadás;

b) jogsegély [helyesen: jogi segítségnyújtás] és a bíróság előtti képviselet, a kedvezményezett részére az eljárási költséggel kapcsolatos könnyítés vagy az az alóli mentesség [helyesen: az eljárási költségek alól nyújtott mentesség vagy e költségek átvállalása], beleértve a 7. cikkben említett költségeket és az eljárás folyamán a bíróság által eljárással megbízott személyek díjait.

[…]

7. cikk

A jogvita határon átnyúló vonatkozású jellegéhez kapcsolódó költségek

A bíróság székhelye szerinti tagállamban nyújtott költségmentesség a jogvita határon átnyúló vonatkozású jellegéhez közvetlenül kapcsolódó alábbi költségeket fedezi:

[…]

b) a bíróság vagy az illetékes hatóságok által kért, a kérelmező személy által bemutatott és az ügy megoldásához szükséges iratok fordítása; és

[…]

8. cikk

A lakóhely vagy szokásos tartózkodási hely szerinti tagállam által fedezett költségek

A költségmentességet kérelmező személy lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam – a 3. cikk (2) bekezdésében említett módon – az alábbiakat fedező költségmentességet nyújt:

a) helyi ügyvéd vagy törvényben jogi tanácsadásra feljogosított más személy által nyújtott segítséggel kapcsolatosan, a költségmentesség iránti kérelemnek – az ezen irányelvvel összhangban – a bíróság székhelye szerinti tagállamban történő beérkezéséig az abban a tagállamban felmerült költségek;

b) a kérelem és az ahhoz csatolt szükséges iratok fordítása, amikor a kérelmet annak a tagállamnak a hatóságaihoz benyújtják.

[…]

13. cikk

A költségmentesség iránti kérelmek beadása és továbbítása

(1) Költségmentesség iránti kérelmet lehet benyújtani:

a) a kérelmező személy lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam illetékes hatóságához (továbbító hatóság); vagy

b) a bíróság székhelye vagy a határozat végrehajtásának helye szerinti tagállam illetékes hatóságához (fogadó hatóság).

(2) A költségmentesség iránti kérelmet az alábbi nyelven töltik ki, illetve az ahhoz csatolt iratokat az alábbi nyelvre fordítják le:

a) az illetékes fogadó hatóság tagállamának hivatalos nyelve vagy egyik nyelve, amely megfelel a közösségi intézmények egyik nyelvének; vagy

b) egy másik olyan nyelv, amelyre vonatkozóan a tagállam jelezte, hogy azt a 14. cikk (3) bekezdésével összhangban el tudja fogadni.

[…]

(4) Az illetékes továbbító hatóság segítséget nyújt a kérelmező személynek abban, hogy a kérelemmel együtt minden olyan csatolandó iratot is benyújtson, amelyről a hatóság tudja, hogy a kérelemre vonatkozó határozathoz szükséges. A 8. cikk b) pontjával összhangban a hatóság segítséget nyújt a kérelmező személynek a csatolt iratok szükséges fordításában is.

Az illetékes továbbító hatóság a kérelmet a másik tagállam illetékes fogadó hatóságához a (2) bekezdésben említett nyelvek valamelyikén szabályosan kitöltött kérelem, és azon nyelvek közül valamelyikre szükség szerint lefordított csatolt iratok kézhezvételétől számított 15 napon belül továbbítja.

[…]

(6) A tagállamok nem számíthatnak fel díjat a (4) bekezdéssel összhangban nyújtott szolgáltatásokért. […]”

A német jog

4. A Zivilprozessordnung (polgári perrendtartás; a továbbiakban: ZPO) 114–127a. §-a, valamint 1076–1078. §-a ültette át a 2003/8 irányelvet a német jogba.

5. A ZPO 114. §-ának (1) bekezdése szerint:

„Az a fél, aki személyi és vagyoni körülményei folytán nem képes, illetve csak részben vagy részletekben képes megfizetni az eljárás költségeit, kérelmére költségmentességben részesül, ha a jogérvényesítés vagy jogvédelem iránti törekvés nem eleve kilátástalan, és nem tűnik rosszhiszeműnek. Az Európai Unión belül a határon átnyúló vonatkozású költségmentességre az 1076–1078. §-t is alkalmazni kell.”

6. A ZPO 117. §-ának (1) és (2) bekezdése szerint:

„(1) A költségmentesség engedélyezése iránti kérelmet a perbírósághoz kell benyújtani; […]

(2) A kérelemhez mellékelni kell a fél személyi és vagyoni körülményeiről (családi helyzet, foglalkozás, vagyon, jövedelem és terhek) szóló nyilatkozatot, valamint a megfelelő bizonyító iratokat. […]”

7. A ZPO 1076. §-a szerint:

„Az Európai Unión belül, a [2003/8 irányelv] szerinti, határon átnyúló vonatkozású költségmentesség tekintetében eltérő rendelkezés hiányában a 114–127a. § alkalmazandó.”

8. A ZPO 1078. §-ának (1) bekezdése szerint:

„A határon átnyúló vonatkozású költségmentesség iránt benyújtott megkeresés elbírálására a perbíróság vagy a végrehajtás tárgyában eljáró bíróság illetékes. A kérelmeket német nyelven kitöltve, a csatolt iratokat pedig német nyelvű fordítás kíséretében kell benyújtani. […]”

9. A kérdést előterjesztő bíróság magyarázata szerint a német ítélkezési gyakorlatban a hivatkozott rendelkezések nem teszik lehetővé költségmentesség engedélyezését a költségmentességről határozó eljárás tekintetében, mivel az az eljárás nem a ZPO 114. §-a szerinti „eljárás”. A költségmentesség iránti kérelemhez csatolandó nyilatkozat és iratok eljárás nyelvére való lefordításának költségeire vonatkozó költségmentesség engedélyezése ezért kizárt. Tehát, ha valamely másik tagállamban lakóhellyel rendelkező kérelmező közvetlenül a német bíróság előtt indít eljárást, és előtte ugyanakkor költségmentesség engedélyezése iránti kérelmet is előterjeszt, akkor ugyanazok a rendelkezések vonatkoznak rá, mint a Németországban élő személyekre.

A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

10. J. Šalplachta a Cseh Köztársaságban rendelkezik lakóhellyel. 2013. szeptember 24-i keresetlevelével német jogi képviselője útján elmaradt munkabér kifizetése iránti eljárást indított az Arbeitsgericht Zwickau (zwickaui munkaügyi bíróság, Németország) előtt, a németországi székhelyű Elektroanlagen & Computerbau GmbH ellen, és egyben a költségmentesség engedélyezését kérte. 2013. november 27-én kérte a költségmentesség kiterjesztését a jövedelmi és vagyoni viszonyait bizonyító iratok lefordításának költségeire is.

11. 2014. április 8-án az Arbeitsgericht Zwickau (zwickaui munkaügyi bíróság) hivatalához beérkezett a felperes által 2013. szeptember 23-án aláírt, német nyelven kitöltött, jövedelmi és vagyoni viszonyait bemutató nyilatkozat. A nyilatkozati űrlapot a nyilatkozatokkal és a csatolt iratokkal együtt egy drezdai (Németország) székhelyű fordítóiroda fordította német nyelvre. A felperes az ügy irataihoz kettő, a fordítóiroda által a nevére kiállított számlát csatolt.

12. Az Arbeitsgericht Zwickau (zwickaui munkaügyi bíróság) engedélyezte a felperesnek az első fokú eljárásban a költségmentességet, azonban a fordítási költségek megtérítése iránti kérelmét elutasította. A felperes fellebbezését a Landesarbeitsgericht (tartományi munkaügyi bíróság) elutasította. A felperes újabb jogorvoslati kérelmet nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz.

13. A kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy csak akkor lehet helyt adni a jogorvoslati kérelemnek, ha az uniós joggal összhangban úgy kell értelmezni a ZPO 114. és azt követő §-ait, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaságban nyújtott költségmentességbe beletartoznak a kérelmező által kért, a költségmentesség iránti kérelemhez csatolt nyilatkozat és iratok fordítási költségei. Ellenkező esetben el kell utasítani a jogorvoslati kérelmet.

14. E körülmények között a Bundesarbeitsgericht (szövetségi munkaügyi bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„A [2003/8 irányelv] 1. és 2. cikke szerinti, határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén valamely természetes személy igazságszolgáltatáshoz való tényleges hozzáférésre vonatkozó joga megköveteli-e, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság által nyújtott költségmentesség vonatkozzon a kérelmező által a költségmentesség iránti kérelemhez csatolt nyilatkozat és iratok lefordításakor előlegezett költségekre, ha a kérelmező az irányelv 13. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerinti fogadó hatóságként is eljáró, illetékes bíróság előtti keresetindítással egy időben kéri a költségmentességet, és maga készíttette a fordítást?”

15. Az előzetes döntéshozatalra utaló végzés 2015. december 15-én érkezett be a Bírósághoz. J. Šalplachta, a német és a cseh kormány, valamint az Európai Bizottság írásbeli észrevételeket nyújtott be. A 2016. november 9-i tárgyaláson J. Šalplachta, a német és a spanyol kormány, valamint a Bizottság szóbeli észrevételeket terjesztett elő.

Értékelés

Bevezetés

16. A 2003/8 irányelv 13. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja a költségmentességet kérelmező személy részére eljárási lehetőséget teremt arra, hogy a kérelmét vagy a lakóhelye vagy a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam illetékes hatóságához (a) pont), vagy a bíróság székhelye vagy a határozat végrehajtásának helye szerinti tagállam illetékes hatóságához (b) pont) nyújtsa be.

17. Amikor a költségmentesség iránti kérelmet a kérelmező személy lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamban nyújtják be, annak a tagállamnak az illetékes hatósága mint „továbbító hatóság”, a bíróság székhelye vagy a határozat végrehajtásának helye szerinti tagállam illetékes hatósága pedig mint „fogadó hatóság” jár el.

18. A 2003/8 irányelv 13. cikkének (4) bekezdése szerint a kérelmező személy lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam továbbító hatósága – a kérelemnek a fogadó hatósághoz történő továbbítását megelőzően – segítséget nyújt a kérelmező személynek a csatolt iratok szükséges fordításában.

19. Ez a rendelkezés tükrözi a 2003/8 irányelv 8. cikkének b) pontjában foglaltakat, miszerint a költségmentességet kérelmező személy lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam a kérelem és az ahhoz csatolt szükséges iratok fordítását is fedező költségmentességet köteles nyújtani, amikor a kérelmet annak a tagállamnak az illetékes hatóságához nyújtják be.

20. A 2003/8 irányelv azonban kifejezetten nem rendelkezik a fordítási költségek megtérítéséről, ha a költségmentesség iránti kérelmet a bíróság tagállama (a bíróság székhelye szerinti tagállam) hatóságaihoz nyújtják be.

21. A jelen kérelemmel a kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja tisztázni, hogy a 2003/8 irányelv az utóbbi esetben is előírja-e a hivatkozott költségek megtérítését.

22. A kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné megtudni, hogy a 2003/8 irányelv előírja-e, hogy a bíróság székhelye szerinti tagállamban nyújtott költségmentességnek fedeznie kell a kérelmező által a költségmentesség iránti kérelemhez csatolt nyilatkozat és iratok lefordításakor előlegezett költségeket, ha a kérelmet a hivatkozott tagállam illetékes hatóságához, nem pedig a kérelmező személy lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam hatóságaihoz nyújtják be.

A vonatkozó rendelkezések szövege

23. Bár a kérdést előterjesztő bíróság a 2003/8 irányelv 1. és 2. cikkére, valamint a 13. cikke (1) bekezdésének b) pontjára hivatkozik, álláspontom szerint a megfelelő válaszadáshoz a Bíróságnak értelmeznie kell a 2003/8 irányelv 3. és 7. cikkét is.

24. A 2003/8 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése szerint az ezen irányelv hatálya alá tartozó vitában érintett természetes személyek jogosultak a megfelelő költségmentességre annak biztosítása érdekében, hogy az igazságszolgáltatáshoz való tényleges hozzáférésüket az ezen irányelvben meghatározott feltételekkel összhangban biztosítsák. A költségmentesség akkor tekinthető megfelelőnek, ha különösen biztosítja a jogi segítségnyújtást és a bíróság előtti képviseletet, a kedvezményezett részére az eljárási költségek alól nyújtott mentességet vagy e költségek átvállalását, beleértve a 7. cikkben említett költségeket és az eljárás folyamán a bíróság által eljárással megbízott személyek díjait (3. cikk, (2) bekezdés, b) pont).

25. A 2003/8 irányelv 5–11. cikke további szabályokat állapít meg a költségmentesség feltételei és mértéke tekintetében.

26. A hivatkozott rendelkezések a költségmentességre való jogosultságot a bíróság székhelye szerinti tagállam (5–7. cikk) és a kérelmező lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam (8. cikk) tekintetében is szabályozzák.

27. Különösen a 2003/8 irányelv 7. cikkének b) pontja – tekintettel a jogvita határon átnyúló vonatkozású jellegére – kimondja, hogy a költségmentességnek fedeznie kell a jogvita határon átnyúló vonatkozású jellegéhez közvetlenül kapcsolódó költségeket, ideértve a bíróság vagy az illetékes hatóságok által kért, a kérelmező személy által bemutatott és az ügy megoldásához szükséges iratok fordításával kapcsolatban felmerült költségeket.

28. A 2003/8 irányelv 8. cikkének b) pontja szerint a költségmentességet kérelmező személy lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam költségmentességet nyújt a kérelem és az ahhoz csatolt szükséges iratok fordítása tekintetében, amikor a kérelmet annak a tagállamnak a hatóságaihoz benyújtják.

29. E rendelkezések megfogalmazása nem utal kifejezetten a költségmentességre irányuló kérelemmel kapcsolatosan felmerült fordítási költségekre, amikor a kérelmet a bíróság székhelye szerinti tagállamban nyújtják be. Egyrészt, a 2003/8 irányelv 7. cikke – amely a bíróság székhelye szerinti tagállamban felmerült költségekkel foglalkozik – „az ügy megoldásához szükséges” iratok fordítására hivatkozik, és nem említi kifejezetten a költségmentességre irányuló kérelemmel kapcsolatosan felmerült fordítási költségeket. Másrészt, az irányelv 8. cikke – amely kifejezetten utal ezekre a költségekre – csak a kérelmező személy lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam által fedezett költségekre vonatkozik.

30. Az ebből eredő kétértelműséget tükrözik a jelen eljárásban előadott, egymásnak ellentmondó álláspontok.

31. A kérdést előterjesztő bíróság – bár megjegyzi, hogy ez az értelmezés nem vezethető le egyértelműen a 2003/8 irányelvből – úgy véli, hogy a 2003/8 irányelv 8. cikke azt az elképzelést tükrözi, mely szerint a költségmentességet kérelmező személynek a költségmentesség iránti kérelemhez csatolt nyilatkozat és iratok lefordításakor felmerült költségeit a kérelmező személy lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam, jelen esetben a Cseh Köztársaság kizárólagosan viseli. A kérdést előterjesztő bíróság megállapítja továbbá, hogy bár ez az értelmezés azt sugallja, hogy a fordítási költségeket egyáltalán nem fedezik abban az esetben, amikor a kérelmet közvetlenül a bíróság székhelye szerinti tagállamban nyújtják be, ez a körülmény a kérelmező személy eljárási választásának eredménye. A kérelmező személynek [az alapügy felperesének] módjában állt költségmentességet kérelmezni a Cseh Köztársaságban, és semmilyen joghátrány nem érte volna abból, ha így járt volna el.

32. A jelen ügyben beavatkozó három tagállam egyetért ezzel az álláspontt al.

33. A német, a cseh és a spanyol kormány megállapítja, hogy a 2003/8 irányelv 7. cikke „az ügy megoldásához szükséges” iratok fordítási költségeire hivatkozik, és nem utal kifejezetten a költségmentesség iránti kérelemhez kapcsolódó iratok fordításával kapcsolatosan felmerült költségekre. Megállapítják, hogy a költségmentesség iránti kérelemmel kapcsolatosan felmerült költségek szigorúan véve nem tartoznak az eljárási költségek közé. A spanyol kormány kiemeli, hogy néhány jogrendszerben nem a bírósághoz, hanem az illetékes közigazgatási hatósághoz nyújtják be a költségmentesség iránti kérelmet, és az érdemi jogvitára vonatkozó bírósági eljárástól független közigazgatási eljárásban határoznak róla. A kérelmet még azokban a jogrendszerekben is a jogvitára vonatkozó bírósági eljárástól független eljárásban bírálják el, ahol az érdemi jogvita elbírálására jogosult bírósághoz kell benyújtani a költségmentesség iránti kérelmet.

34. Az alapügy felperese és a Bizottság ezzel ellentétes nézetet képviselnek.

35. A felperes szerint a költségmentesség iránti kérelemmel kapcsolatosan felmerült költségek költségmentességből történő kizárása a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén akadályozná az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést. Amennyiben kizárólag a kérelmező személy lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamban térítik meg ezeket a költségeket, úgy a kérelmező személyt hátrány éri a költségmentesség iránti kérelemnek közvetlenül a bíróság székhelye szerinti tagállamban való benyújtása miatt, és így korlátozódnak a 2003/8 irányelv által biztosított eljárási lehetőségei, valamint esetlegesen elbizonytalanodhat a határidők betartása tekintetében.

36. A Bizottság úgy véli, hogy az irányelv céljaira figyelemmel kell meghatározni a 2003/8 irányelv szerinti költségmentesség mértékét, továbbá az nem függhet a költségmentességet kérelmező személy által választott eljárási mechanizmustól. Következetlen lenne kizárólag azokban az esetekben kiterjeszteni a költségmentességet a költségmentesség iránti kérelemmel kapcsolatos fordítási költségekre, amelyekben a kérelmező személy lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamban nyújtják be a kérelmet, azokban az esetekben azonban nem, amelyekben közvetlenül a bíróság székhelye szerinti tagállamban kerül sor a kérelem benyújtására. A Bizottság szerint mindkét esetben meg kell téríteni a fordítási költségeket.

37. Mivel a 2003/8 irányelv vonatkozó rendelkezéseinek megfogalmazása teret enged az egymásnak ellentmondó értelmezési lehetőségeknek, utalni fogok a 2003/8 irányelv teleológiai és rendszertani értelmezésére, valamint – kiegészítő szempontként – kialakulásának történetére.

A 2003/8 irányelv rendszere és célkitűzése

38. A 2003/8 irányelv 1. cikkének (1) bekezdéséből, valamint (5) és (6) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a 2003/8 irányelv az igazságszolgáltatáshoz való tényleges hozzáférést kívánja előmozdítani az elegendő forrással nem rendelkező személyek számára.

39. A 2003/8 irányelv célkitűzése ennélfogva a tényleges bírói jogvédelemhez való jog érvényre juttatásában nyilvánul meg a peres eljárások ezen irányelv hatálya alá tartozó kategóriái tekintetében, összhangban az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének harmadik bekezdésével, amely biztosítja a költségmentességhez való jogot, amennyiben az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételéhez erre szükség van. [3]

40. E célkitűzés elérése érdekében a 2003/8 irányelv bizonyos minimumszabályokat állapít meg, különösen a megfelelő költségmentességre vonatkozó joggal (3. cikk) és a határon átnyúló vonatkozású ügyekben a költségmentesség mértékével (7. cikk) összefüggésben. A 2003/8 irányelv ezáltal az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést akadályozó azon tényezők elhárítására törekszik, amelyek a jogvita határon átnyúló vonatkozású jellegéből eredő többletköltségekből származnak.

41. Álláspontom szerint – a 2003/8 irányelv célkitűzései elérésének biztosítása érdekében – úgy kell értelmezni a 2003/8 irányelv 3. és 7. cikke által előirányzott „megfelelő költségmentességet”, mint amely magának a költségmentesség iránti kérelemnek a határon átnyúló vonatkozású jellege miatt felmerülő költségeit is fedezi, ideértve a kérelem és a csatolt iratok fordítási költségeit.

42. A 2003/8 irányelv által előirányzott helyzetekben az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés előfeltétele a költségmentesség iránti kérelem bevezetése. Azoknak a személyeknek, akik vagyoni körülményeik folytán nem képesek megfizetni az eljárás költségeit, nehézséget okozhat a határon átnyúló költségmentesség iránti kérelem benyújtásához szükséges iratok fordítási költségeinek megfizetése. Ezért veszélyeztetné a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést, ha a kérelmező személy nem kaphatna támogatást a költségmentesség iránti kérelmével kapcsolatos fordítási költségek tekintetében.

43. Ezt a megfontolást erősíti a 2003/8 irányelv rendszere, melynek rendelkezései nem korlátozódnak a peres eljárás költségeinek megtérítésére, hanem foglalkoznak a költségmentesség iránti kérelem benyújtását megelőzően felmerült jogi tanácsadás költségeivel, valamint a költségmentesség iránti kérelemmel kapcsolatosan felmerült költségekkel is (8. cikk).

44. Továbbá – mivel a 2003/8 irányelv a költségmentesség iránti kérelem költségeinek megtérítésére vonatkozóan állapít meg szabályokat – az ilyen költségeket a kérelmező személy által gyakorolt, a 2003/8 irányelv 13. cikkének (1) bekezdése szerinti eljárási lehetőségtől függetlenül meg kell téríteni.

45. A költségmentesség mértéke nem változhat attól függően, hogy melyik eljárási mechanizmust alkalmazták a költségmentesség iránti kérelem benyújtásakor.

46. Először, a gyakorlatban korlátozná a kérelmező személy választási lehetőségét a 2003/8 irányelv 13. cikkének (1) bekezdésében kifejezetten biztosított két eljárási alternatíva között az ilyen költségek kizárása olyan helyzetben, ahol közvetlenül a bíróság székhelye szerinti tagállamban nyújtják be a kérelmet. Másodszor, egy ilyen korlátozás potenciálisan arra kényszerítheti a kérelmező személyt, hogy hátrányosabb eljárási megoldást válasszon. Ahelyett, hogy közvetlenül az érdemi jogvita elbírálására jogosult bírósághoz nyújtaná be a költségmentesség iránti kérelmet, a kérelmező személynek két külön eljárást kellene kezdeményeznie, az elsőt az illetékes bíróság előtt, hogy biztosíthassa a határidők betartását, a másodikat pedig a lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam hatóságai előtt, hogy igényelhesse a költségmentesség iránti kérelemmel kapcsolatosan felmerült költségek megtérítését.

3 Természetesen az irányelv elfogadásának idején az alapjogi charta a tagállamok tekintetében még nem bírt kötelező erővel. Lásd: a lengyel jogirodalomban Kowalik-Bańczyk, K., *Pojęcie sporu transgranicznego w dyrektywie Rady Nr 2003/8 [in] Współpraca sądowa*, Czapliński, W., Wróbel, A., (szerk.), Varsó, 2007., 39. pont, 42. o.

47. Úgy vélem, nem lenne helyénvaló ilyen szándékot belelátni az irányelv 3., 7. és 8. cikkében foglalt rendelkezésekbe. Nem tűnik következetesnek, hogy két eltérő lehetőséget biztosítunk a kérelmező személynek, majd hátránnyal sújtjuk az egyik kifejezetten előirányzott eljárási lehetőség választása miatt. A költségmentességet kérelmező személy számára elérhető eljárási lehetőségek ilyen korlátozása az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés további akadályát képezné, amely ellentétes a 2003/8 irányelv által elérni kívánt célkitűzésekkel.

48. Álláspontom szerint a 2003/8 irányelv rendszerére és célkitűzésére figyelemmel a 2003/8 irányelv 7. cikke, amely előírja, hogy az eljáró bíróság székhelye szerinti tagállamban biztosított költségmentességnek ki kell terjednie a jogvita határon átnyúló vonatkozású jellegéhez közvetlenül kapcsolódó költségekre, nem értelmezhető úgy, mint amely kizárja az ilyen jogvitával összefüggésben a költségmentesség iránti kérelem elbírálásához szükséges iratok fordítási költségeit.

49. Ezért úgy vélem, hogy a 2003/8 irányelv rendszere és célkitűzése egyaránt azt az értelmezést támasztja alá, hogy az irányelv 3. és 7. cikke szerinti költségmentesség mértéke kiterjed a határon átnyúló vonatkozású költségmentesség iránti kérelemmel kapcsolatosan felmerült fordítási költségekre, ideértve azt a helyzetet is, amikor közvetlenül a bíróság székhelye szerinti tagállamban nyújtják be a kérelmet.

A 2003/8 irányelv kialakulásának története

50. Álláspontom szerint a 2003/8 irányelv 3., 7. és 8. cikkének ezen értelmezését támasztja alá az irányelv megalkotásának története is.

51. A Bizottság javaslatában [4] egyetlen cikk (az 5. cikk) foglalkozott a jogvita határon átnyúló vonatkozású jellegével kapcsolatos költségekkel. Az első két bekezdés a bíróság székhelye szerinti tagállamban felmerült ilyen költségekre vonatkozott, míg a harmadik bekezdés a kérelmező személy lakóhelye szerinti tagállamban felmerült költségeket szabályozta. [5] Tehát a Bizottság által a javaslatában kialakított rendszer alapján főszabály szerint a bíróság székhelye szerinti tagállam fedezné a határon átnyúló vonatkozású költségeket, leszámítva – kivételként – bizonyos költségeket, amelyek a kérelmező személy lakóhelye szerinti tagállamban merültek fel. Ennek a rendelkezésnek a szerkezete – az 5. cikk (3) bekezdésének módosítása kivételével, amellyel a 2. cikk (1) bekezdésének javasolt módosításával való összhangot kívánták biztosítani – változatlan maradt az Európai Parlament olvasatát követően. [6]

52. A 2003/8 irányelv – Tanács által végül elfogadott – szövegében [7] módosították a jogvita határon átnyúló vonatkozású jellegéhez kapcsolódó költségekre vonatkozó rendelkezéseket, és két különböző cikk – az „A jogvita határon átnyúló vonatkozású jellegéhez kapcsolódó költségek” című 7. cikk és az „A lakóhely vagy szokásos tartózkodási hely szerinti tagállam által fedezett költségek” című 8. cikk – között osztották meg. Ezekből a módosításokból azonban nem az tűnik ki, hogy a Tanács el kívánt

4 A határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében a polgári ügyekben alkalmazandó költségmentességre és egyéb pénzügyi szempontokra vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról szóló tanácsi irányelvre irányuló, 2002. január 18-i javaslat (COM(2002) 13 végleges).

5 A Bizottság javaslatának 5. cikke a következőképpen szólt: „A jogvita határon átnyúló vonatkozású jellegéhez kapcsolódó költségek. A bíróság székhelye szerinti tagállamban nyújtott költségmentesség a jogvita határon átnyúló vonatkozású jellegéhez közvetlenül kapcsolódó költségeket fedezi. Az ilyen költségekbe beletartoznak a tolmácsolás és a fordítás költségei, valamint az utazási költségek, amennyiben a bíróság megköveteli az érintett személyek személyes megjelenését. A költségmentességet kérelmező személy lakóhelye szerinti tagállam a kedvezményezett személynél az abban a tagállamban felmerült költségek és különösen a helyi ügyvéddel folytatott konzultáció költségeinek fedezésére költségmentességet nyújt.”

6 Az Európai Parlament 2002. szeptember 25-i P5_TA(2002)0441 jogalkotási állásfoglalása, 17. sz. módosítás: „5. cikk (3) bekezdés A költségmentességet kérelmező személy lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam a költségmentesség költségei tekintetében támogatást nyújt.”

7 A Tanács 2002. november 18-i 13385/02. sz. dokumentuma.

térni a Bizottság által javasolt rendszerben rejlő elképzeléstől, amely szerint főszabály szerint a bíróság székhelye szerinti tagállam fedezi a jogvita határon átnyúló vonatkozású jellegéhez kapcsolódó költségeket. Ennek az elvnek a kifejeződése még mindig megtalálható a 2003/8 irányelv preambulumbekezdéseiben. [8]

53. Úgy tűnik tehát, hogy a jogalkotási folyamat története a Bizottság jelen ügyben tett megállapítását támasztja alá, amely szerint a 8. cikket azon főszabály alóli kivételként fogalmazták meg, amely előírja, hogy a bíróság székhelye szerinti tagállam fedezze a költségeket. Mindenesetre nem látom, hogy bármi is alátámasztaná a spanyol kormány tárgyaláson kifejtett azon álláspontját, hogy a 7. és 8. cikk a költségek arányos megoszlására vonatkozó szabályt tartalmaz, amikor részletesen meghatározza, hogy az érintett két tagállam közül melyik költséget melyik tagállam fedezi. Különösen nem látom, miként azt a fentiekben kifejtettem, [9] hogy miként lehet a 7. cikket úgy értelmezni, hogy a kérelemnek a bíróság székhelye szerinti tagállamban történő benyújtása esetén kizárja a költségmentesség iránti kérelem elbírálásához szükséges iratok fordítási költségeit. Egy ilyen korlátozó értelmezés álláspontom szerint ellentétben állna a 2003/8 irányelv célkitűzésével, amely a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való tényleges hozzáférés érdekében biztosítani kívánja a megfelelő költségmentességhez való jogot.

54. Végül megállapítom, hogy a német kormány a tárgyaláson utalt arra a körülményre, hogy a 2003/8 irányelv felváltotta az Európa Tanács 1977-ben Strasbourgban aláírt európai megállapodása [10] által életre hívott, a jogi segítségnyújtás területén fennállt együttműködési rendszert.

55. A strasbourgi megállapodás a költségmentesség iránti kérelmek határon átnyúló továbbítására szolgáló olyan rendszert biztosított, amely lehetővé tette a kérelmező személyek számára, hogy a lakóhelyük szerinti tagállamban kérelmezzenek költségmentességet. A megállapodás azt is előírta, hogy a továbbító hatóság segítséget nyújt a kérelmező személynek abban, hogy a kérelemmel együtt minden szükséges csatolandó iratot benyújtson, valamint segítséget nyújt a kérelmező személynek az iratok szükség szerinti fordításában (3. cikk).

56. A 2003/8 irányelv 13. cikkében előírt tájékoztatási és továbbítási mechanizmusokat közvetlenül a strasbourgi megállapodásban foglalt mechanizmusok ösztönzik. [11]

57. Ennek ellenére nem hiszem, hogy – a német kormány szándéka szerint – hivatkozni lehet erre a történelmi jellegű érvre annak megállapítása érdekében, hogy – mivel a 2003/8 irányelv felváltja a strasbourgi megállapodást – csak a strasbourgi megállapodásban korábban előirányzott helyzetekben fedezzék a költségmentesség iránti kérelmekkel kapcsolatosan felmerült fordítási költségeket, vagyis amikor a kérelmező személy a költségmentesség iránti kérelmek nemzetközi továbbítására szolgáló rendszert veszi igénybe azáltal, hogy a lakóhely szerinti tagállamban nyújtja be az ilyen kérelmet.

58. A strasbourgi megállapodás bevezette a költségmentesség iránti kérelmek határon átnyúló továbbítására szolgáló rendszert, azonban a költségmentesség mértékének kérdésével nem foglalkozott a bíróság székhelye szerinti tagállam tekintetében. A 2003/8 irányelv kialakulásának története azt mutatja, hogy az uniós jogalkotó a strasbourgi megállapodásra kívánt építeni, amelyet a gyakorlatban keveset használtak. [12]

8 Lásd a (23) preambulumbekezdést, amely szerint a bíróság székhelye vagy a végrehajtás helye szerinti tagállam nyújtja a költségmentességet, a pert megelőző tanácsadás kivételével.

9 Lásd a jelen indítvány 48. pontját.

10 A költségmentesség iránti kérelmek továbbításáról szóló, Strasbourgban, 1977-ben aláírt európai megállapodás (elérhető az alábbi címen: http://www.coe.int/en/web/conventions/). A 2003/8 irányelv elfogadásának időpontjában az egyezményt Németország kivételével valamennyi tagállam ratifikálta. A költségmentesség iránti kérelmek továbbítására hasonló megoldást biztosít az igazságszolgáltatáshoz való nemzetközi hozzáférésről szóló 1980. október 25-i Hágai Egyezmény, amelyet abban az időben csak hat tagállam ratifikált.

11 Lásd a 2003/8 irányelv (26) preambulumbekezdését.

12 Lásd: A Bizottság 2000. február 9-i „Költségmentesség polgári ügyekben: a felek problémái a határokon átnyúló peres ügyekben” című zöld könyve (COM(2000) 51, 15. o.).

59. A német kormány által képviselt értelmezés elfogadása azt jelentené, hogy a 2003/8 irányelv nem haladja meg jelentősen a strasbourgi megállapodás alapján fennállt rendszert.

60. Egy ilyen megoldás megítélésem szerint ellentétes lenne az uniós jogalkotó szándékával. A 2003/8 irányelv fő célkitűzése nem az volt, hogy újabb mechanizmust hozzon létre a költségmentesség iránti kérelmek határon átnyúló továbbítására, hiszen ilyen mechanizmus már létezett a strasbourgi megállapodás értelmében. A 2003/8 irányelv a költségmentességhez való tényleges jogot kívánja biztosítani egy másik tagállamban, ideértve azt a helyzetet, amelyben a kérelmező személy úgy dönt, hogy közvetlenül a bíróság székhelye szerinti tagállamban nyújtja be a költségmentesség iránti kérelmet. Annak érdekében, hogy ez a választás tényleges lehetőséget biztosítson, a költségmentességnek fedeznie kell a költségmentesség iránti kérelem határon átnyúló vonatkozású jellegéhez közvetlenül kapcsolódó költségeket.

61. Mindezen érvekre figyelemmel úgy vélem, hogy a rendszertani és teleológiai megfontolások egyaránt azt az értelmezését támasztják alá a 2003/8 irányelv 3. és 7. cikkének, amely szerint a költségmentességnek tartalmaznia kell a kérelmezőnél a költségmentesség iránti kérelemhez csatolt nyilatkozat és szükséges iratok fordításával kapcsolatosan felmerült költségeket, és ezt az értelmezést alátámasztja a 2003/8 irányelv kialakulásának története is.

Végkövetkeztetés

62. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javasolom, hogy a Bíróság a Bundesarbeitsgericht (szövetségi munkaügyi bíróság, Németország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést a következőképpen válaszolja meg:

A határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról szóló, 2003. január 27-i 2003/8/EK tanácsi irányelv 3. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a bíróság székhelye szerinti tagállamban nyújtott költségmentesség vonatkozik a kérelmezőnek a költségmentesség iránti kérelemhez csatolt nyilatkozat és iratok lefordításakor felmerült költségeire, ha a kérelmet annak a tagállamnak az illetékes hatóságához nyújtják be.